

Ymateb Estyn i'r cynnig i ad-drefnu darpariaeth addysg arbennig ym Meirionnydd a Dwyfor.

Paratowyd yr adroddiad hwn gan Arolygwyr Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru.

O dan delerau Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 a'i Chod cysylltiedig, mae'n ofynnol i gynigwyr anfon dogfennau ymgynghori i Estyn. Fodd bynnag, nid yw Estyn yn gorff y mae'n ofynnol iddo weithredu yn unol â'r Cod ac nid yw'r Ddeddf yn gosod unrhyw ofynion statudol ar Estyn o ran materion trefniadaeth ysgolion. Felly, fel corff yr ymgynghorir ag ef, bydd Estyn yn rhoi eu barn ar rinweddau cyffredinol cynigion trefniadaeth ysgolion yn unig.

Mae Estyn wedi ystyried yr agweddau addysgol ar y cynnig ac mae wedi llunio'r ymateb canlynol i'r wybodaeth a ddarparwyd gan y cynigiwr.

Cyflwyniad

Mae'r cynnig ymgynghorol hwn gan Gyngor Sir Gwynedd.

Y cynnig yw y bydd Cyngor Sir Gwynedd:

- yn adleoli Ysgol Hafod Lon (ger Pwllheli) ac Uned Tŷ Aran (darpariaeth oedran cynradd yn Nolgellau) i safle newydd ym Mhenrhyndeudraeth ar 1 Medi 2016;
- yn cadw Uned Tŷ Meirion (darpariaeth oedran uwchradd yn Nolgellau); ac
- yn cynyddu capasiti'r ysgol newydd arfaethedig i 100 o'r niferoedd presennol a gyllidebwyd ar y cyd amdanynt, sef 49 o ddisgyblion.

Crynodeb/ Casgliad

A yw'r cynigion yn debygol o gynnal neu wella safon y ddarpariaeth addysg yn yr ardal?

Mae Estyn o'r farn fod y cynnig hwn yn debygol o wella safonau presennol y ddarpariaeth ar gyfer anghenion addysgol arbennig yn ardal Gwynedd. Fodd bynnag, efallai nad yw hyn yn wir ar gyfer disgyblion Tŷ Meirion gan na fyddant yn elwa ar y ddarpariaeth newydd.

Beth yw effaith y cynigion ar ysgolion a sefydliadau addysgol eraill yn yr ardal?

Mae'r cynigion yn debygol o gael effaith gyfyngedig ar ysgolion eraill yn yr ardal gan fod y datblygiad yn cynnwys y ddwy ysgol arbennig yn unig. Mae'r ysgol arbennig arall yng Ngwynedd wedi'i lleoli yn rhy bell oddi yno i gael ei heffeithio. Fodd

bynag, gallai ddylanwadu ar hyfywedd Tŷ Meirion yn y tymor hir gan mai'r opsiwn sy'n cael ei ffafrio yw cadw'r ddarpariaeth hon yn ei lleoliad presennol ar safle'r ysgol uwchradd yn Nolgellau. Ni thrafodir y posibilrwydd y bydd y disgyblion oedran cynradd sy'n trosglwyddo i'r ysgol newydd yn penderfynu aros yno yn hytrach na chael eu gwahanu oddi wrth eu cyfoedion. Pe bai disgyblion yn penderfynu peidio â symud i Dŷ Meirion, gallai hyn effeithio'n sylweddol ar niferoedd y disgyblion a gwneud y ddarpariaeth yn anymarferol. Hefyd, cyfeirir yn fras iawn at ddarpariaeth arall o'r enw Uned y Traeth ond ni roddir unrhyw resymau dros beidio â chynnwys yr uned hon yn yr adleoli.

Disgrifiad a manteision

Pa mor dda y mae'r cynigiwr:

- **Wedi rhoi rhesymwaith clir ar gyfer y cynnig?**

Mae'r cynigiwr wedi nodi rhesymwaith clir ar gyfer y cynnig. Mae hyn yn canolbwyntio'n bennaf ar gyfrifoldeb yr awdurdod lleol am gynllunio a rheoli lleoedd mewn ysgolion ynghyd â sicrhau bod digon o adnoddau ar gyfer gwella deilliannau addysg. Mae'r cynigiwr yn dangos yn glir bod lleoliad ac addasrwydd presennol yr adeiladau, y cyfleusterau a'r diffyg darpariaeth breswyl yn cyfrannu'n sylweddol at y rhesymwaith y tu ôl i'r cynnig. Fodd bynnag, gallai rhywfaint o'r rhesymwaith ar gyfer cadw Tŷ Meirion, fel integreiddio â disgyblion prif ffrwd ac anawsterau â theithio, fod yn berthnasol i Dŷ Aran hefyd.

- **Wedi nodi'n glir ac yn deg y manteision a'r anfanteision disgwylidig o gymharu â'r sefyllfa bresennol?**

Caiff manteision disgwylidig a diffygion y cynnig presennol eu cyflwyno'n glir ac mewn ffordd gytbwys. Maent yn cynnwys y canlynol:

- lleoliad mwy canolog i fodloni anghenion disgyblion ag anghenion addysgol arbennig;
- capasiti cynyddol gan fod yr ysgolion presennol gryn dipyn uwchlaw'r niferoedd y cawsant eu hadeiladu ar eu cyfer;
- y cyfle i fuddsoddi mewn darparu cyfleusterau modern o ansawdd uchel a fyddai'n gallu cefnogi anghenion y disgyblion hyn yn well;
- mae darpariaeth breswyl ar gael,
- llai o amser teithio ar gyfer mwyafrif y disgyblion;
- amgylchedd gweithio gwell ar gyfer staff; a
- llai o gostau cynnal.

Mae'r cynnig yn nodi anfantaes bosibl yn yr un adran, sef:

- costau refeniw uwch o ganlyniad i gadw Uned Tŷ Meirion a'r defnydd cyfyngedig o adnoddau Anghenion Addysgol Arbennig modern arbenigol ar

gyfer y disgyblion hynny; fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi rhoi rhesymau manwl am gadw Uned Tŷ Meirion, ac mae pob un ohonynt wedi'u seilio ar anghenion penodol y disgyblion.

Mae'r cynnig yn nodi'r anfanteision canlynol os na fydd y cynnig yn mynd yn ei flaen:

- dim digon o leoedd ar gyfer Anghenion Addysgol Arbennig mewn ysgolion;
- adnoddau nad ydynt yn addas at eu diben;
- dim darpariaeth seibiant byr i deuluoedd;
- darpariaeth ddrud y tu allan i'r sir nad yw ar gael i ddisgyblion yn eu mamiaith; a
- lleoliad nad yw'n ganolog ar gyfer Meirionnydd a Dwyfor fel ei gilydd.

Wedi rheoli unrhyw risgiau sy'n gysylltiedig â'r cynigion?

Mae'r cynigiwr wedi nodi 10 o risgiau posibl sy'n canolbwyntio'n bennaf ar gynllunio ac adeiladu'r prosiect a'r gost. Caiff pob un o'r risgiau hyn eu harfarnu ar gyfer yr effaith bosibl ac mae'r cynigiwr yn dangos yn glir sut maent yn bwriadu rheoli'r risgiau hyn yn llwyddiannus.

Wedi ystyried dewisiadau eraill addas ac wedi rhoi rhesymau da ynghylch pam mae'r rhain wedi cael eu diystyru?

Mae'r cynigiwr wedi ystyried dewisiadau eraill addas sy'n cynnwys cyfuniadau o adleoli a chadw'r ysgol a'r unedau presennol. Mae wedi rhoi rhesymau dilys am yr opsiwn sy'n cael ei ffafrio i adleoli Ysgol Hafod Lon a Thŷ Aran a chadw Tŷ Meirion. Fodd bynnag, nid yw'r cynnig yn cynnwys niferoedd y disgyblion yn y gorffennol a'r niferoedd sy'n cael eu rhagamcanu ar gyfer Tŷ Aran na Thŷ Meirion nac yn dweud p'un a gafodd y rhain eu hystyried.

Dewiswyd y safle arfaethedig oherwydd ei lleoliad canolog a'r ffaith y byddai mwyafrif y disgyblion yn teithio llai o bellter i'r ddarpariaeth newydd. Ystyriwyd safleoedd eraill yn ardaloedd Porthmadog a Phenrhyndeudraeth ond ni roddir unrhyw resymau dros ddewis y safle penodol hwn dros unrhyw safleoedd eraill.

- **Wedi ystyried effaith y newidiadau ar drefniadau teithio dysgwyr ac ar hygyrchedd y ddarpariaeth?**

Ar sail contractau cludiant presennol, mae'r cynigiwr yn nodi y byddai mwyafrif y disgyblion yn teithio pellter byrrach i'r ysgol.

Mae anghenion meddygol cymhleth rhai o'r disgyblion sydd yn Nhŷ Meirion ar hyn o bryd wedi cyfrannu at y penderfyniad i gadw'r ddarpariaeth hon. Fodd bynnag, nid

yw'r cynigiwr wedi cynnwys gwybodaeth i ddangos eu bod wedi ymchwilio i b'un a fyddai gan ddarpar ddisgyblion yn Nhŷ Aran anghenion tebyg.

- **Wedi dangos yn effeithiol y modd y bydd lleoedd dros ben yn cael eu heffeithio? Os bydd lleoedd dros ben yn cynyddu, a yw'r cynigiwr yn rhoi rhesymau digonol am hyn?**

Mae'r cynnig yn drylwyr yn y defnydd a wna o ddata o ran niferoedd presennol y disgyblion yn Ysgol Hafod Lon, a'r niferoedd yn y gorffennol. Mae'r data hwn yn dangos yn glir bod 54 o ddisgyblion yn yr ysgol ar hyn o bryd, sy'n ormod ar gyfer ei capasiti, gan iddi gael ei hadeiladu ar gyfer 28 o ddisgyblion. Byddai'r cynnig yn cynyddu capasiti er mwyn bodloni'r cynnydd yn niferoedd y disgyblion. Fodd bynnag, nid yw'r cynnig yn cynnwys niferoedd y disgyblion yn y gorffennol a'r niferoedd sy'n cael eu rhagamcanu ar gyfer Tŷ Aran na Thŷ Meirion.

Wedi rhoi ystyriaeth ddigonol i effaith y cynigion ar ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg yn yr awdurdod lleol, lle bo'n berthnasol?

Nid yw'r cynnig yn debygol o newid y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg ar gyfer y disgyblion dan sylw. Fodd bynnag, mae'n debygol o wella'r ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg yn yr awdurdod lleol. Mae'r cynnig yn galluogi'r awdurdod i gynnig addysg trwy gyfrwng y Gymraeg i blant y mae'n rhaid iddynt deithio y tu allan i'r sir i ddarpariaeth ddi-Gymraeg yn gyffredinol, a chyfle iddynt gyfathrebu yn Gymraeg gyda chyfoedion ac oedolion.

Agweddau addysgol ar y cynnig

Pa mor dda y mae'r cynigiwr:

- **Wedi ystyried effaith y cynigion ar ansawdd y deilliannau, y ddarpariaeth, yr arweinyddiaeth a'r rheolaeth?**

Bydd y tîm arweinyddiaeth presennol yn cael ei gadw o ganlyniad i natur adleoli'r cynnig. Mae'r cynnig yn debygol o gael effaith sylweddol ar wella ddarpariaeth a'r amgylchedd dysgu. Mae'r cynigiwr yn rhagweld y bydd yr adnoddau arbenigol a osodir yn yr ysgol newydd yn ychwanegu'n sylweddol at y profiadau a'r ddarpariaeth sydd ar gael i'r disgyblion a'r staff. Mae gan hyn y potensial i wella ansawdd yr addysg ar gyfer y disgyblion.

Wedi ystyried effaith debygol y cynigion i sicrhau bod y cwricwlwm llawn yn cael ei gyflwyno yn y Cyfnod Sylfaen ac yng nghyfnod allweddol 2?

Gan fod y cynnig wedi'i seilio ar adleoli staff profiadol, mae'n annhebygol o gael effaith negyddol ar gyflwyno'r cwricwlwm sydd wedi'i seilio ar y cwricwlwm cenedlaethol ac yn cael ei deilwra i fodloni angen pob disgybl unigol. Mae'r cynigiwr

wedi ystyried y bydd yr adnoddau arbenigol sydd wedi'u gosod yn yr ysgol newydd yn ychwanegu'n sylweddol at y profiadau a'r ddarpariaeth sydd ar gael i'r disgyblion.

Wedi ystyried effaith y cynigion ar grwpiau sy'n agored i niwed, gan gynnwys plant ag Anghenion Addysgol Arbennig?

Mae'r cynigiwr wedi rhoi ystyriaeth lawn i effaith y cynigion ar grwpiau sy'n agored i niwed, gan gynnwys plant ag Anghenion Addysgol Arbennig.

Mae Estyn o'r farn bod effaith y cynigion ar grwpiau sy'n agored i niwed, gan gynnwys plant ag Anghenion Addysgol Arbennig, wedi cael eu hystyried yn ddigonol a bod y ddarpariaeth yn debygol o wella.

- **Wedi sicrhau bod yr aflonyddwch i ddysgwyr yn cael ei leihau i'r eithaf?**

Nid yw'r cynigiwr wedi cynnwys cyfeiriad penodol clir at y modd y bydd yn sicrhau bod yr aflonyddwch i ddysgwyr yn cael ei leihau i'r eithaf. Mae hyn yn arbennig o wir gan fod unrhyw newid yn debygol o darfu ar ddisgyblion ag Anghenion Addysgol Arbennig.